

Banka Karlılığını Etkileyen Faktörler: Türkiye Örneği

Ş.Gül REİS*

Yunus KILIÇ**

Mehmet Fatih BUĞAN***

ÖZET

Gelişmekte olan finansal sistemlerde bankacılık faaliyetlerinin karlılığı hem mali sektörün etkinliği hem de reel sektörün fonlanması için önem arz etmektedir. Bankaların karlılık göstergelerinden olan net faiz marjının ve aktif karlılığının yüksek olması bankaların faaliyetlerinin sürdürülebilmesi ve rekabet edebilmesi için istenen bir durumdur. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, Türk bankacılık sisteminde karlılığın belirleyicilerini ortaya koymaktır. Karlılık göstergesi olarak net faiz marjı ve aktif karlılığı kullanılmıştır. Karlılığı etkileyen içsel ve dışsal faktörler belirlenerek panel veri analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, içsel değişkenlerden kaldıraç oranı, kredi/mevduat oranı ve piyasa kapitalizasyonu; dışsal değişkenlerden gayri safi yurtiçi hasıla ile banka karlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, Karlılık, Finansal Sistem, Net Faiz Marjı

JEL Sınıflandırması: G21, L25

Factors That Affect Bank Profitability: The Case of Turkey

ABSTRACT

The profitability of banking operations has an important both effectiveness of financial sector and funding of real sector in developing financial systems. It is desirable that a high rate of net interest margin and return on assets which are banking performance indicators to sustain the activities of the banks and to compete. Accordingly, the purpose of the study is to put forward the determinants of profitability in Turkish banking system. Net interest margin and return on assets are used as a profitability indicators. Determining internal and external factors affecting the profitability are tested by panel data analysis. According to the results there is significant relation between leverage ratio, credit/deposit ratio, market capitalization of the internal ratio; gross domestic product of the external variables and profitability.

Keywords: Banking, Profitability, Financial System, Net Interest Margin

Jel Classification: G21, L25

* Yrd.Doç.Dr. Ş.Gül Reis, Gaziantep Üniversitesi, İşletme Bölümü, greis@gantep.edu.tr

** Arş. Gör. Dr. Yunus Kılıç, Gaziantep Üniversitesi, İşletme Bölümü, yunuskilic@gaziantep.edu.tr

*** Arş. Gör. Mehmet Fatih Buğan, Gaziantep Üniversitesi, İşletme Bölümü, mfbuğan@gantep.edu.tr

1. GİRİŞ

Bankalar gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin endüstriyel gelişimi ve ekonomik kalkınması için finans sisteminde önemli bir yere sahiptir. Parayı arz edenlerden talep edenlere aracılık yapan bankalar giderlerin üstesinden gelebilmek, hissedarlarına temettü ödeyebilmek, mevduat sahiplerine faiz ödeyebilmek suretiyle varlıklarını sürdürebilmek için kar sağlamak durumundadırlar.

2008 krizinde, bir yatırım bankası olan Lehman Brothers' ın iflası ve Merrill Lynch gibi bankaların Hazine kontrolüne alınması ile dünya genelinde finans sektörü önemli bir yara almıştır. Krizin bankacılık sektörünü önemli ölçüde etkilemesi sektörün karlılığı konusunda piyasalarda yeniden bir farkındalık oluşturmuştur.

Ekonomide meydana gelecek negatif şokların üstesinden gelebilmeleri açısından önem arzeden bankaların karlılığı birden fazla değişkenle ölçülebilmektedir. Literatür incelendiğinde (Gökalp, 2014; Demirhan, 2010; Jiang vd., 2003; Capraru ve Ilnatov, 2014; Garcia ve Guerreiro, 2016; Albulescu, 2015;)aktif karlılığı(AK), özkaynak karlılığı(ÖK) ve net faiz marjı(NFM) değişkenleri banka karlılığının ölçülmesinde temel değişkenler olarak kullanılmaktadır. Bunlardan özellikle AK ile NFM' nin banka karlılık ölçütü olarak kullanıldığı geniş bir literatür (Gülhan ve Uzunlar, 2011; Yılmaz, 2013; Tan ve Floros, 2012; Curak vd., 2012; Dietrich ve Wanzenried, 2014; Djalilov ve Piesse, 2016)bulunmaktadır. Bu nedenle çalışmada bankaların karlılığı göstergesi olarak aktif karlılığı ve net faiz marjı kullanılmıştır. Net faiz marjı faiz faaliyetlerinden kazanılan kara odaklanırken; aktif karlılığı bankaların sahip olduğu aktiflerinden elde edilen karlılığı yansıtmaktadır.

Bankalar için faiz dışı gelirlerin ve giderlerin önemi günden güne artarken, net faiz marjı hala bankaların gelirlerinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Yüksek ekonomik büyüme hızına sahip ülkeler genellikle daha gelişmiş finansal sistemlere ya da başka bir deyişle efektif bankacılık sistemine sahip iken (Demirguc-Kunt ve Huizinga, 2000)genel olarak yüksek net faiz marjları finansal sistemlerin daha az verimli olduğunu göstermektedir (Lopez-Espinosavd., 2011). Net faiz marjlarının yüksek olması, rekabetin ve verimliliğin az olduğu finansal sistemlerde daha fazla görülmektedir. Reel sektörün büyümesinin büyük ölçüde bankacılık sektöründen kaynaklı olduğu düşünüldüğünde net faiz marjının reel sektör üzerindeki etkisi daha iyi anlaşılabilir. Bu nedenle net faiz marjını etkileyen faktörlerin belirlenmesi gerek finans sektörü açısından gerekse reel sektör açısından önem arz etmektedir.

Aktif karlılığı banka yönetiminin mevcut varlıklarla ne kadar kar üretebildiğini ve varlıkların ne kadar etkin kullanıldığını gösteren önemli bir göstergedir. Bu nedenle literatürde banka karlılığının değerlendirilmesinde en yaygın ölçü haline gelmiştir (Dietrich ve Wanzenried, 2014:339; Curak vd., 2012:411).

Bankaların karlılığını etkileyen faktörlerin içsel (mikro; firma bazında) ve dışsal (makroekonomik; finansal sektör yapısı) belirleyicilerin birleşiminden oluştuğu görülmektedir (Gunter vd., 2013; Gounder ve Sharma, 2012).Bankaların finansal tablolarında yer alan

hesaplardan oluşan faktörler içsel faktörler olarak adlandırılırken, banka yönetimi ile ilgili olmayan fakat finansal kurumların performanslarını etkileyen ekonomik ve yasal şartlar ise dışsal faktörleri oluşturmaktadır. Bu faktörlerin ülkelere, finansal sistemlere ve dünyanın farklı bölgelerine göre değiştiği yine literatürden elde edilen çıktılar arasındadır (Doyran, 2013: 722; Doliente, 2005: 53; Gounder ve Sharma, 2012: 1647).

Bankaların içinde buldukları ülkenin finansal sistemi ve ekonomisi için taşıdığı bu önemden hareketle çalışmanın amacı, Türk bankacılık sisteminde karlılığın belirleyicilerini ortaya koymaktır. Karlılık göstergesi olarak net faiz marjı ve aktif karlılığı kullanılmıştır. Türkiye bankacılık sisteminde faaliyet gösteren 14 mevduat bankasının 2009-2013 yılları arasındaki karlılıklarını etkileyen içsel ve dışsal faktörler literatürde en yaygın kullanılan değişkenler arasından belirlenerek panel veri analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, içsel değişkenlerden kaldıraç oranı, kredi/mevduat oranı ve piyasa kapitalizasyonu; dışsal değişkenlerden gayri safi yurtiçi hasıla ile banka karlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

2. LİTERATÜR

Gerek finans sektörünün başrol oyuncusu olarak gerekse reel sektörün en büyük arz kaynağı olarak bankalar, ülke ve dünya ekonomilerinde önemli bir yere sahiptir. Bu denli öneme sahip kurumların performansının ya da karlılığının hangi faktörlere bağlı olduğu araştırmacılar için de ilgi odağı olmuştur. Ho ve Saunders (1981) tarafından net faiz marjına etki eden faktörleri belirlemek adına yapılan çalışma, bu alanda literatüre öncülük etmiştir. Bu çalışmada, net faiz marjının piyasalardaki rekabet derecesi ve faiz oranı riski olmak üzere iki temel bileşeni olduğu belirtilmiştir. Allen (1988) kredi riskinin net faiz marjını belirlemede önemli etkisi olduğunu öne sürmüştür. McShane ve Sharpe (1985), para piyasalarındaki faiz oranı riski ile net faiz marjı arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Angbazo (1997) ise çalışmasında hem kredi riskinin hem de faiz oranının etkisini aynı anda göz önünde bulundurmıştır.

Yılmaz(2013) Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 9 gelişmekte olan ülkenin bankacılık sektörü karlılığını aktif karlılığı ve net faiz marjı ile ölçerek performanslarını etkileyen faktörleri panel veri analizi ile test etmişlerdir. Yapılan analiz sonucunda likidite, faaliyet giderleri ve kapitalizasyon, enflasyon ve büyüklüğünün aktif karlılığı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir. Net faiz marjını anlamlı olarak etkileyen değişkenler ise faaliyet giderleri, kapitalizasyon, kredi riski, büyüklük ve enflasyon olarak belirtilmiştir. Yine gelişmekte olan ülkelerin karlılığı ve finansal sağlamlılığı göstergelerini belirlemek için yapılan başka bir çalışmada Albulescu (2015) aktif karlılığı ve özkaynak karlılığını bağımlı değişken olarak kullanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, takipteki krediler, faiz dışı giderler karlılık üzerinde negatif etkiye sahipken; kapitalizasyon ve faiz oranı marjları pozitif etkilemektedir. Curak vd. (2012) Makedonya bankacılık sisteminde faaliyet gösteren 16 bankanın aktif karlılığına etki eden faktörler üzerinde çalışmışlardır. Dinamik panel veri

analizi modellerinden Arellano-Bond ve Arellano-Bover tahmincilerinin kullanıldığı çalışmada elde edilen sonuçlara göre, borç ödeme yeteneği, likidite riski, faaliyet giderleri yönetimi, bankacılık sektör reform indeksi ve ekonomik büyümeninaktif karlılığı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu; banka büyüklüğü, kredi riski ve ücret ve komisyonlar değişkenlerinin ise karlılık üzerinde bir etkisi olmadığı görülmüştür.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde finansal gelişimin ve yapının bankacılık performansı üzerindeki etkisini inceleyen Demirci-Kunt ve Huizinga (2000) bağımlı değişken olarak net faiz marjını ve karlılık göstergelerinden vergi öncesi karın toplam aktiflere oranını kullanmışlardır. Yazarlar, analizler sonucunda daha az gelişmiş finansal sistemlerde daha yüksek karlar elde edildiğini ve net faiz marjlarının daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bankacılık sektörü geliştikçe karların ve faiz marjlarının düştüğü sonucuna ulaşmışlardır. Doliente (2005), Güneydoğu Asya ülkelerinde net faiz marjının belirleyicilerini araştırdığı çalışmasında örneklem olarak Endonezya, Malezya, Filipinler ve Tayland'ı ülkelerini kullanmıştır. Yöntem olarak iki aşamalı regresyon analizi uygulanmış ve analizler sonucunda teminatların, dönen varlıkların, kredi kalitesinin, faaliyet giderlerinin ve özsermayenin Güneydoğu Asya ülkelerinde banka karlılığını etkileyen bileşenler olduğu bulunmuştur. Ayrıca faiz oranı volatilitésinin ve rekabetçi olmayan piyasa yapısının da net faiz marjını etkilediği görülmüştür. Lopez-Espinosa vd. (2011), farklı ülkelerde uygulanan muhasebe standartlarının net faiz marjı üzerinde etkisi olup olmadığını araştırmışlardır. Bu kapsamda gelişmiş ve gelişmekte olan 15 ülkeyi örneklemlerine dahil etmişlerdir. Bulgular, bankaların tabi oldukları muhasebe standartlarının net faiz marjı üzerinde etkisi olduğunu göstermiştir. Gelişmiş ülkelerin net faiz marjları gelişmekte olan ülkelere kıyasla daha düşük çıkmıştır. Faiz oranı volatilitésindeki azalmanın ve enflasyon riskinin ülkeler arası net faiz marjları arasındaki farkları açıklamada anlamlı olduğu görülmüştür. Maudos ve Fernandez de Guevara (2004), Avrupa Birliği bankaları üzerinde yapmış oldukları panel veri analizi sonuçlarına göre piyasa gücü, faiz riski, kredi riski, riskten kaçınma (özsermaye/toplam varlık) ve faaliyet giderleri değişkenlerinin net faiz marjını pozitif etkilediği; yönetim kalitesi ve firma büyüklüğü değişkenlerinin ise negatif etkilediği bulgularını elde etmişlerdir. Gelişmekte olan 85 ülkede net faiz marjına etki eden faktörleri araştıran Gelos (2006), banka büyüklüğünün ve genel giderlerin net faiz marjı üzerinde anlamlı pozitif etkileri olduğunu belirtmiştir. Ayrıca mevduat faizi ve yasal yedeklerin banka karlılığı üzerinde pozitif etkileri olduğu sonucuna varmıştır. Bunun yanı sıra yasal düzenlemeler ve vergiler ile karlılık arasında pozitif bir ilişki, yabancı banka sahipliği ile karlılık arasında negatif ilişki bulunmuştur. GSMH ile karlılık arasında da negatif ilişki bulgusuna rastlanılmıştır.

Birden fazla ülkede yapılan bu çalışmaların dışında tek bir ülke verilerini kullanarak bankaların net faiz marjlarına veya karlılığına etki eden faktörleri araştıran çalışmalar da literatürde yer almaktadır. Almanya'daki bankalarda net faiz marjının belirleyicilerini araştıran Entrop vd. (2015), piyasa gücü, faaliyet giderleri, aktif-pasif arasındaki dönemsel farklılık, faiz riski göstergesi, LIBOR volatilitésini, enflasyon ve GDP büyümesi

değişkenlerinin net faiz marjı üzerinde anlamlı etkileri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Gounder ve Sharma (2012), Fiji Adaları'ndaki bankalar üzerine yaptıkları çalışmalarında faaliyet giderleri, kredi riski, örtülü faiz ödemeleri, piyasa gücü ve Lerner endeksi ile net faiz marjı arasında pozitif anlamlı ilişkiler bulurken, yönetim kalitesi ve likidite riski ile net faiz marjı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Banka özsermayesi ve zorunlu yedeklerin fırsat maliyeti ile net faiz marjı arasında anlamlı ilişkiler bulamamışlardır. Avusturya bankalarını örneklem olarak alan Gunter vd. (2013), banka bazlı değişkenlerden net ücret ve aidat gelirleri, personel giderleri, diğer faaliyet giderleri ve bilanço yapısının net faiz marjı üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Makroekonomik değişkenlerden kısa ve uzun vadeli faiz oranları, GSMH büyümesi ve GSMH deflatörü ile net faiz marjı arasında anlamlı ilişkiler bulmuşlardır. Ayrıca Lerner endeksi ve finansal krizlerinde anlamlı etkisi olan değişkenler arasında olduğu gözlemlenmiştir. Kredi riski ve kaldıraç oranı değişkenleri ile net faiz marjı arasında ise anlamlı ilişkiler bulunamamıştır. Pakistan'da 26 bankayı örneklem olarak belirleyen Hussain (2014), analizleri sonucunda faaliyet giderleri, piyasa payı, enflasyon, amortisman giderleri, sektörel büyüme, banka büyüklüğü, piyasa kapitalizasyonu ve likidite değişkenlerini net faiz marjının belirleyicileri olarak bulmuşlardır. Çalışmada, banka sahiplik yapısı, GSMH ve kredi piyasası gelişimi değişkenleri ise anlamsız bulunmuştur. Avustralya'da net faiz marjının bileşenlerini belirlemeyi amaçlayan William (2007) örneklemine 43 bankayı dahil etmiştir. Panel regresyon analizi yöntemini kullanan yazar, analizler sonucunda riskten kaçınma ve faiz oranı volatilitesi ile net faiz marjı arasında pozitif ilişkiler saptamıştır. Ayrıca piyasa gücü değişkeninin artmasının net faiz marjına pozitif etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Faaliyet giderleri ve yönetim kalitesi ile net faiz marjı arasında da anlamlı ilişkilere rastlamıştır. Optimal net faiz marjının bileşenlerini belirlemeyi amaçlayan Wong (1997), bankaların piyasa gücünün, faaliyet giderlerinin, kredi risk düzeylerinin ve faiz oranı riskinin net faiz marjı üzerinde pozitif etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Riskten kaçınan bir bankanın riske duyarsız bir bankaya kıyasla daha geniş optimal net faiz marjına sahip olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bankaların özsermayesindeki artışın küçük bir faiz oranı riskiyle karşılaşıldığında karlılık üzerinde negatif etkisi olduğu gözlemlenmiştir.

Literatürde, Türk bankacılık sektöründe bankacılık performansını ya da net faiz marjının bileşenlerini araştıran çalışmalar da mevcuttur. Panel veri analizi kullanılarak Türkiye'de faaliyet gösteren 29 bankayı örneklemine dahil eden Güngör (2007), aktif karlılığına etki eden faktörleri yerel ve yabancı bankalar için ayrı ayrı araştırmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, bankaların sermayelerini, aktiflerini, likit varlıklarını ve menkul kıymet yatırımlarını artırmak suretiyle karlılıklarını artırabileceklerini göstermektedir. Faaliyet giderleri ile aktif karlılığı arasında pozitif bir ilişki; takipteki kredilerin artması ile aktif karlılığı arasında ise negatif bir ilişki bulunmuştur. Makroekonomik değişkenler arasından ise enflasyon oranının, ekonomik büyümenin ve bankacılık sektörünün ekonomideki payının karlılıkla pozitif ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. 2001 krizi sonrası

dönemde bankaların karlılığına etki eden içsel ve dışsal faktörlerin karlılık üzerindeki etkisini inceleyen Ata (2009), 25 Türk mevduat bankasını örneklemine dahil etmiştir. 2002-2007 dönemi için panel veri analizinden yararlanan yazar, içsel faktörlerin dışsal faktörlere kıyasla karlılığa etkisinin daha fazla olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bankaların aktif karlılığının içsel değişkenlerden bankaların likidite seviyesi, karşılık politikası, sermaye yeterliliği, etkin gider yönetimi ve banka büyüklüğü ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Dışsal değişkenlerden ise aktiflerin GSYİH içindeki payının ve bankacılık sektöründe yoğunlaşma oranı değişkeninin karlılık üzerinde etkili olduğu sonucunda ulaşılmıştır. Türk bankacılık sisteminde karlılığın belirleyicilerini tespit etmeyi amaçlayan Kaya (2002), araştırmasında 1997-2000 dönemi için panel veri analizinden yararlanmıştır. Çalışmada, karlılık göstergeleri olarak net faiz marjı, aktif karlılığı ve özkaynak karlılığı değişkenleri kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre net faiz marjının mikro belirleyicileri özkaynaklar, likidite, personel harcamaları, mevduatlar ve piyasa payı; makro belirleyiciler ise enflasyon ve konsolide bütçe açığı olarak bulunmuştur. Aktif karlılığının mikro belirleyicileri özkaynaklar, likidite, personel harcamaları, krediler, kötü aktifler ve mevduatlar iken makro belirleyiciler enflasyon ve konsolide bütçe açığı olarak belirlenmiştir. Özkaynak karlılığının mikro belirleyicileri özkaynaklar, menkul değerler cüzdanı, likidite, personel harcamaları, krediler, mevduatlar, yabancı para pozisyonu ve piyasa payı; makro belirleyiciler ise enflasyon, konsolide bütçe açığı ve reel faiz olarak gözlemlenmiştir. 22 Türk bankacılık sektöründe net faiz marjının bileşenlerini ortaya koymayı amaçlayan Uğur ve Erkuş (2010), çalışmalarında 22 Türk bankasından veri toplamışlardır. Analiz yöntemi olarak panel veriden yararlanan yazarlar, analizler sonucunda net faiz marjı ile pazar payı ile yönetim kalitesi arasında negatif ilişkiler, faaliyet giderleri, riskten kaçınma ve banka büyüklüğü ile pozitif ilişkiler bulmuşlardır. Ayrıca yabancı bankaların daha yüksek net faiz marjına sahip oldukları belirlenmiştir. Makroekonomik değişkenlerden ise sadece enflasyon oranının karlılık üzerinde anlamlı etkisi olduğu görülmüştür. Dinamik panel veri yöntemini kullanan Özdiğer ve Özyıldırım (2010), Türk bankacılık sektöründe yaptıkları çalışmalarında 17 bankayı örneklemine dahil etmişlerdir. Çalışmadan elde edilen bulgular, net faiz marjının oluşumunda vade uyumsuzluğu riskinin, pasif yapısının, net varlık getirisinin, sermaye büyüklüğünün ve faiz oynaklığının etkili olduğunu göstermektedir. Yine banka mevduatlarının net faiz marjını belirlemede etkili olduğu görülmüştür. Makroekonomik değişkenlerden GSYİH' nın katsayısının da negatif ve anlamlı olduğu görülmüştür. Yüksek kredi portföylerinin ise net faiz marjına bir etkisi olmadığı bulgular arasındadır.

3. VERİ SETİ VE MODEL

Çalışmanın örnekleme 2009-2013 yılları arasında Türk Bankacılık Sisteminde faaliyet gösteren ve payları Borsa İstanbul(BIST)'da işlem gören bankalardan oluşmaktadır. BIST' e kote olan 16 banka içerisinde mevduat kabul etmeyen bankalar çıkarılmış ve çalışmaya Tablo 1' de gösterilen 14 banka dahil edilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya Dahil Edilen Bankalar

Kod	Banka Adı	Kod	Banka Adı
AKBNK	3Akbank	GARAN	Türkiye Garanti Bankası
ALNTF	Alternatif Bank	ISATR	Türkiye İş Bankası
DENIZ	Denizbank	YKBNK	Yapı ve Kredi Bankası
FINBN	Finansbank	HALKB	Türkiye Halk Bankası
SKBNK	Şekerbank	VAKBN	Türkiye Vakıflar Bankası
TEKST	Tekstil Bankası	ASYAB	Asya Katılım Bankası
TEBNK	Türk Ekonomi Bankası	ALBRK	Albaraka Türk Katılım Bankası

Çalışmada kullanılan veri ve değişkenleri içsel ve dışsal değişkenler şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Firmaların kontrolünde ve yönetiminde olan, performans göstergesi olarak kabul edilebilecek değişkenler içsel, firmaların kontrolü dışında olan, firmaların faaliyet gösterdiği finansal sistemin ve makroekonomik çevrenin temel göstergelerini temsil eden değişkenler ise dışsal değişkenler olarak sınıflandırılmıştır (Ata, 2009:142). Bu değişkenler ve açıklamaları Tablo 2’ de yer almaktadır. Tabloda yer alan içsel değişkenler, bankaların 2009-2013 dönemine ait mali tablolarından elde edilmiştir. Makroekonomik gösterge olarak kullanılan değişkenler, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’nun ve Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası(TCMB)’nin veri tabanlarından elde edilmiştir. Bankaların içerisinde bulunduğu sektöre özgü değişken olarak analize dâhil edilen piyasa kapitalizasyonunun hesaplanmasında kullanılan dolaşımdaki pay senedi sayısı verileri, Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK)’nin, pay senedi kapanış fiyatları ise Borsa İstanbul’un web sitesinden alınmıştır.

Bankaların finansal durumunun analizinde, mali tablolarında yer alan tutarlardan çok, bu kalemler arasındaki ilişkinin matematiksel ifadesi olan oran analizini kullanmak daha anlamlı olmaktadır (Akgüç, 2012: 453). Bu kapsamda banka performansını incelerken, bankaların likidite durumunu ve riskini, sermaye yeterliliğini, bilanço yapısını, aktif kalitesini ve karlılığını yorumlamak açısından oranlardan faydalanmak yararlı olacaktır. Ayrıca bankaların karşılaştırmalı analizlerinin yapıldığı durumlarda, mali tablo tutarlarının büyüklükleri banka ölçeğine göre ciddi farklılıklar arz edeceğinden yapılacak analizlerden sağlıklı sonuçlar alınmayabilir. Bu tür durumlarda analizde tutar yerine, her bankayı kendi ölçeğinde değerlendirdiğinden, oranlardan yararlanmak daha sağlıklı analiz yapılabilmesine olanak vermektedir.

Tablo 2. Çalışmada Kullanılan Değişkenler

	Çalışmada Kullanılan Değişkenler	Açıklama
İçsel Değişkenler	Aktif Karlılığı(AK)	Vergi Sonrası Net Kar / Aktif Toplamı
	Net Faiz Marjı (NFM)	(Faiz Gelirleri-Faiz Giderleri) / Aktif Toplamı
	Kaldıraç Oranı(KO)	Borç Toplamı / Aktif Toplamı
	Likidite Oranı(LO)	Kredi ve Alacaklar / Aktif Toplamı
	Faaliyet Giderleri Oranı(FGO)	Diğer Faaliyet Giderleri / Aktif Toplamı
	Kredi/Mevduat Oranı(KMO)	Kredi ve Alacaklar / Mevduat Toplamı
Dışsal Değişkenler	Enflasyon(TUFE)	TÜFE bazlı enflasyon oranı
	Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla(GSYİH)	Gayri Safi Yurtiçi Hasıladaki % Değişim
	Piyasa Kapitalizasyonu(PK)	(Dolaşımdaki Pay Senedi Sayısı x Kapanış Fiyatı)/GSYIH

Çalışmada aktif karlılık oranı ile net faiz marjı bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Aktif karlılık oranı, net kar marjı ile aktif devir hızının bileşiminden oluşmaktadır. Bu oran, bankaların varlıklarını ne ölçüde verimli kullandıklarını, dolayısıyla yaptıkları yatırımlardan ne ölçüde kar elde ettiklerini değerlendirmek açısından önemlidir. Net faiz marjı ise faiz gelirleri ile faiz giderleri arasındaki farkın aktif toplamına bölünmesiyle elde edilmektedir. Net faiz marjı, bankaların aracılık maliyetlerinin ve finansal performanslarının ölçümünde önemli bir gösterge olarak kabul edilmekte ve sistemin etkinliğini ortaya koymakta yol göstermektedir(Kaya, 2001:1).

Kaldıraç oranı, bankanın varlıklarının ne kadarlık kısmını yabancı kaynak kullanarak finanse ettiğini göstermektedir. Bankaların likidite durumunu incelemek açısından likidite oranı olarak kredi ve alacaklar/aktif toplamı kullanılmıştır. Bankaların kaynaklarının ne kadarlık kısmını likit varlıklara yatırdığını gösterir. Bankaların faaliyetleri gereği yabancı kaynakları, pasif içerisinde ciddi bir paya sahip olduğundan, likit varlıklara yaptıkları yatırımın yüksek olması beklenir. Yine bankalar açısından likidite oranı olarak kabul edilen kredi/mevduat oranı da çalışmaya dâhil edilmiştir. Bankaların topladıkları mevduatları ne ölçüde krediye dönüştürdüğünü ifade eden bu oran, yeterli likit varlık bulundurulup bulundurulmadığının anlaşılmasına da yardımcı olmaktadır. Oranın yüksek olması bankanın likidite riski taşıdığını göstermektedir.

Faaliyet giderleri oranı ise diğer faaliyet giderlerinin aktif toplamına bölünmesiyle elde edilir. Diğer faaliyet giderlerinin artması, bankacılık sistemini kullanma maliyetinin

artması anlamına gelmektedir. Bankaların müşterilerine finansman maliyeti olarak yansıtacağı bu giderler dolaylı olarak kredilere olan talebi azaltacaktır (Doyran, 2013:729).

Çalışmada kullanılan dışsal değişkenler ise, bankaların analiz döneminde içerisinde bulunduğu pazar ve makroekonomik çevrenin temel göstergelerini temsil etmektedir. Çalışmada 3 adet dışsal değişken kullanılmıştır. Bunlar, enflasyon oranı (TÜFE bazlı), GSYİH' daki % değişim ve piyasa göstergesi olarak piyasa kapitalizasyonudur.

Bankaların performansını etkileyen faktörler aşağıdaki model spesifikasyonları ile test edilmiştir.

Model 1:

$$AK_{it} = \beta_0 + \beta_1 KO_{it} + \beta_2 LO_{it} + \beta_3 FGO_{it} + \beta_4 KMO_{it} + \beta_5 PK_{it} + \beta_6 TUFE_{it} + \beta_7 GSYIH_{it} + \mu_t$$

Model 2:

$$NFM_{it} = \beta_0 + \beta_1 KO_{it} + \beta_2 LO_{it} + \beta_3 FGO_{it} + \beta_4 KMO_{it} + \beta_5 PK_{it} + \beta_6 TUFE_{it} + \beta_7 GSYIH_{it} + \mu_t$$

4. YÖNTEM

Ekonomik ve finansal ilişkiler incelenirken sadece yatay kesit boyutu ya da sadece zaman boyutu yetersiz kalabilmektedir. Bu gibi durumlarda zaman serisi ve yatay kesit verilerinin birleşmesinden oluşan panel veriler gündeme gelmektedir. Panel veri, her bir birimde gözlenemeyen birim etkilerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Hsiao, 2003:70). Bu nedenle çalışmada panel veri analizi kullanılmıştır. Panel veri metodolojisinde kullanılan üç model bulunmaktadır. Bunlar; sabit etkiler modeli(SEM), rassal etkieler modeli(REM) ve havuzlanmış en küçük kareler modelidir. Bu modeller arasında hangisinin kullanılacağına karar verilirken formal bir test olan Hausman testinin yanı sıra, örneklem bazında bir takım değerlendirmeler yapmak gerekmektedir.

Panel veri analizinde modellerden hangisinin kullanılacağına karar verilirken yaygın kural, örnekleme oluşturan yatay kesit verilerinin spesifik bir gruptan mı; yoksa büyük bir örneklemden tesadüfen seçilen bir gruptan mı oluştuğuna doğru karar vermektir. Eğer spesifik bir gruptan oluşmuşsa SEM; tesadüfen seçilmişse REM kullanılmaktadır (Gujarati, 2004:650).

Örneklem banka sektöründen yani spesifik bir sektörden olduğundan çalışmada kullanılan yöntem SEM' dir.

5. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde içsel ve dışsal değişkenler ile karlılık göstergeleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyan test sonuçlarına yer verilmiştir. İlk olarak En Küçük Kareler(EKK) varsayımlarından olan ve değişkenler arasındaki yüksek korelasyonun neden olduğu çoklu doğrusallık(multicollinearity) probleminin olup olmadığını anlamak için

korelasyon analizi yapılmıştır. Değişkenler arasında yüksek korelasyonun(%80 ve üzeri) varlığı çoklu bağlantı sorununa işaret etmektedir(Brooks, 2008:172). Tablo3 incelendiğinde çalışmada kullanılan değişkenler arasında çoklu-doğrusallık probleminin bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 3. Korelasyon Tablosu

	AK	NFM	KO	LO	FGO	KMO	PK	TUFE	GSYIH
AK	1.00								
NFM	0.25	1.00							
KO	-0.12	-0.18	1.00						
LO	-0.60	-0.01	0.01	1.00					
FGO	-0.25	0.54	-0.31	0.40	1.00				
KMO	-0.59	-0.09	0.17	0.60	0.22	1.00			
PK	0.60	-0.15	-0.23	-0.72	-0.45	-0.37	1.00		
TUFE	-0.20	-0.36	0.21	0.04	-0.16	0.11	0.12	1.00	
GSYIH	-0.24	-0.59	0.19	0.17	-0.18	0.26	0.08	0.59	1.00

EKK varsayımlarından olan değişen varyans ve okorelasyon problemlerinin varlığına ilişkin test sonuçları ile Model 1 ve Model 2'ye ilişkin SEM sonuçları Tablo 4'te raporlanmıştır. SEM tahmin sonuçları değişen varyans ve otokorelasyon düzeltmeleri yapıldıktan sonra raporlanmıştır.Yapılan analiz sonucunda Model 1 ve Model 2' de hata terimlerinde değişen varyans sorunu varken otokorelasyon sorununa rastlanmamıştır.Değişen varyans sorununun giderilmesi için modellere White cross-section testi uygulanmış ve model çıktıları değerlendirilmiştir. Buna göre, Model 1' den elde edilen sonuçlara göre,KO ve KMO aktif karlılığını negatifve anlamlı bir şekilde etkilerken, PK aktif karlılığını pozitif ve anlamlı bir şekilde etkilemektedir. Diğer değişkenlerin aktif karlılığı üzerinde anlamlı bir etkisine rastlanmamıştır.Model 2'de analizde kullanılan bağımsız değişkenlerin NFM üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Yapılan analiz sonucunda KO, KMO PK ve GSYİH' nin NFM üzerinde anlamlı ve negatif bir etkisi olduğu gözlemlenirken, diğer değişkenler ile NFM arasında anlamlı bir ilişkisi bulunmamıştır. AK için %70 ve NFM için %79 olan R²istatistiği bağımlı değişkendeki değişimin % kaçının analizde kullanılan içsel ve dışsal değişkenler tarafından gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Tablo 4.Sabit Etkiler Modeli Tahmin Sonuçları

	Model 1 (AK)	Model 2 (NFM)
C	9.406**	23.431***
KO	-0.072*	-0.190***
LO	0.004	-0.009
FGO	0.054	0.220
KMO	-0.019**	-0.016**
PK	0.051**	-0.044*
TUFE	-0.005	0.021
GSYİH	-0.004	-0.083***
R ²	0.78	0.84
Düzeltilmiş R ²	0.70	0.79
F Testi	9.16***	13.63***
Hausman Testi	7.078	9.029
Değişen Varyans Testi	36.437***	28.813***
Otokorelasyon Testi	0.000	0.022

*, ** ve *** sırasıyla 10%, 5% ve 1% düzeyinde anlamlılığı temsil etmektedir.

Tablo 4’ de gösterilen sonuçlara göre, KO ile aktif karlılığı ve net faiz marjı arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. İlişkinin negatif yönlü ve anlamlı çıkması, bankacılık sektöründe finansal kaldıraçın tersine çalıştığını göstermektedir.

Likidite yetersizliği durumunda başarısızlık yaşama ihtimali olan bankalar, gerekenden fazla likit varlık bulundurduklarında da bir fırsat maliyetine katlanmak durumunda kalmaktadırlar. Bu çalışmada likiditenin karlılık üzerindeki etkisi araştırılmış ve LO’nın banka karlılığı üzerinde anlamlı bir etkisine rastlanmamıştır. Bu sonuç Alper ve Anbar(2011) ile Güngör (2007)’ün çalışmalarıyla örtüşmektedir.

Bankaların faaliyet giderleri özellikle enflasyonda meydana gelen artışlarla değişmektedir. FGO’nın banka karlılığı üzerinde anlamlı bir etkisi çıkmamıştır. Bu sonuç çalışmanın incelendiği periyotta enflasyonda önemli bir değişiklik olmamasından kaynaklanabilir.

KMO’nın her iki modelde de negatif yönlü ilişkisinin bulunması, bankaların likiditesinin yüksek olduğunu göstermekte ve yüksek likiditenin banka karlılığını olumsuz etkilemesi beklenmektedir (Ata, 2009:143).Çünkü likit varlıkların getiri oranı düşük olmakta ve bu durum karlılığı olumsuz etkilemektedir(Curak vd., 2012:408). Likiditedeki bu artışı etkin bir şekilde yönetmek ve gelecekte elde edilecek getirilere transfer edebilmek karlılık üzerinde pozitif bir etki yaratmaktadır (Garcia ve Guerreiro, 2016:97). Likiditenin artmasıyla banka karlılığının artacağına ilişkin sonuçlar içeren çalışmalar (Béjaoui ve Bouzgarrou, 2014:Hussain, 2014) da yine literatürde yer almaktadır.

PK'nun aktif karlılığı üzerindeki etkisi pozitif, net faiz marjı üzerindeki etkisi negatif çıkmıştır. Bankaların piyasa değeri arttıkça borçlanma maliyetleri ve temerrüde düşme olasılığı azalacağından karlılığının da artması beklenmektedir. Albuiescu (2015) ve Doyran (2013)' da yaptıkları çalışmalarda benzer sonuca ulaşmıştır. Yine bankaların firma değeri arttıkça rekabetten dolayı net faiz marjlarının daralması da beklenen bir sonuçtur.

GSYİH değerinde meydana gelen artışla bireylerin yatırıma yönlenerken borçlanma talebinin artması ve dolayısıyla faiz gelirlerinin artması beklenmektedir. Bu beklenti bankaların karlılığına pozitif bir etki olarak yansımaktadır. Yapılan çalışmaların birçoğunda (Djalilov ve Piesse, 2016; Dietrich ve Wanzenried, 2014; Capraru ve Ilnatov, 2014) elde edilen sonuç bu doğrultudadır. Ancak bu çalışmada GSYİH ile AK arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken NFM ile arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bulgular, Demircuc-Kunt ve Huizinga (2000) ve Staikouras ve Wood (2004)'un çalışması ile benzerlik göstermektedir. Bu sonuç gelişmekte olan ülkelerde yüksek kar marjları ve rekabet ortamında çalışan bankalar için olası bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Dışsal değişkenlerden olan TUFİ çeşitli çalışmalarda (Entrop vd., 2015; Lopez-Espinosa vd., 2011; Hussain, 2014; Kaya, 2002; Gülhan ve Uzunlar, 2011) gelişmekte olan ülkelerin net faiz marjını ve aktif karlılığını olumlu yönde etkilerken, bu çalışmada sözkonusu dönemde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Alper ve Anbar (2011)'in çalışmalarıyla paralellik göstermektedir.

6. SONUÇ

Net faiz marjı bankacılık sektörünün etkinliğini değerlendirmeye imkan sağlamakta ve aracılık maliyetleri hakkında bilgi verirken, aktif karlılığı banka varlıklarının etkin kullanılma durumunu yansıtmaktadır. Bankacılık sisteminin etkinlik ve maliyet kalemlerine karlılık penceresinden bakıldığında, karlılığı etkileyen faktörler mikro anlamda sistemi oluşturan kuruluşları ve kullanıcıları, makro anlamda ise ülke ekonomisini etkilediğinden önem kazanmaktadır.

Bu bağlamda çalışmada karlılık göstergeleri olarak kullanılan aktif karlılığını ve net faiz marjını etkileyen değişkenlerin neler olduğu ve bu değişkenlerin karlılığı hangi yönde etkilediği sorularına cevaplar aranmıştır. İlgili literatür dikkate alınarak Türk Bankacılık Sistemi içerisinde 2009-2013 yılları arasında sürekli faaliyet gösteren 14 adet mevduat bankasının net faiz marjını ve aktif karlılığını etkileyebilecek içsel ve dışsal değişkenler belirlenmiş ve bu doğrultuda oluşturulan iki model panel veri metodolojisinin sabit etkiler yöntemi ile analiz edilmiştir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, kaldıraç oranı ve kredi/mevduat oranı aktif karlılığını negatif, piyasa kapitalizasyonu ise pozitif etkilemektedir. Karlılıkla ilgili diğer bağımlı değişken olan net faiz marjının ise kaldıraç oranı, kredi/mevduat oranı, piyasa kapitalizasyonu ve gayrisafi yurtiçi hasıla değişkenlerinden negatif yönlü etkilendiği ortaya çıkmıştır. Buna göre bankalarda kaldıraç oranının karlılık üzerinde negatif bir etkisinin

olması, borç miktarının artmasıyla karlılığın azalacağı anlamına gelmektedir. Bu sonuç olağanüstü şoklarda ödeme gücüne düşmek istemeyen bankaların daha yüksek özsermaye ile çalışma davranışı sergilediklerine dikkat çekmekte ve Türk Bankacılık Sektörünün %15'in üzerinde bir sermaye yeterlilik oranı ile çalışmasıyla örtüşmektedir. Kredi/Mevduat oranının karlılık üzerindeki negatif etkisi kredilerin mevduata dönüşüm oranı arttıkça karlılığın bundan olumsuz etkilendiğini göstermektedir. Bu durum yetersiz mevduat bulundurma bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Piyasa kapitalizasyonu rekabetten dolayı net faiz marjlarını daraltırken, bankaları temerrüde düşme riskinden koruduğu ve borçlanma maliyetlerini azalttığından karlılığı artırmıştır.

Gayri safi yurtiçi hasılda meydana gelen artışların bankacılık faaliyetlerini kredi arz ve talebini etkilemek suretiyle artırması beklenmektedir. Ülke ekonomisinin istikrarlı ve beklendiği gibi seyretmesi halinde kredi talebinin artması ve yüksek ödeme kalitesi beklenir ki, bu da karlılığa olumlu bir şekilde yansır. Ancak çalışmada gayri safi yurtiçi hasıla değişkeninin aktif karlılığı üzerinde anlamlı bir etkisi olmamış bunun yanı sıra net faiz marjını anlamlı ve negatif etkilemiştir. Bunun nedeni yatırımcıların araştırma periyodu içerisinde gelirlerini farklı yatırım alanlarında değerlendirmiş olabilecekleri ile açıklanabilir.

Sonraki çalışmalarda işletme çapında ve makro anlamda farklı değişkenlerin etkisi araştırılabilir ve daha uzun bir periyot değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- Akgüç, Öztin (2012), Banka Finansal Tablolarının Analizi, Avcı Ofset, İstanbul.
- Albulescu, Claudiu Tiberiu. (2015), "Banks' Profitability and Financial Soundness Indicators: A Macro-Level Investigation in Emerging Countries", *Procedia Economics and Finance*, 23, ss.203-209.
- Allen, Linda (1988), "The Determinants of Bank Interest Margins: A Note", *The Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 23(2), ss. 231-235.
- Alper, Değer - Anbar, Adem (2011), "Bank Specific and Macroeconomic Determinants of Commercial Bank Profitability: Empirical Evidence from Turkey", *Business and Economics Research Journal*, 2 (2), ss.139-152.
- Angbazo, Lazarus (1997), "Commercial bank net interest margins, default risk, interest rate risk, and off balance sheet banking", *Journal of Banking & Finance*, ss.55-87.
- Ata, H. Ali (2009), "Kriz Sonrası Türkiye'de Mevduat Bankaları Karlılığına Etki Eden Faktörler", *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, ss. 137-151.
- Béjaoui, Raoudha- Bouzgarrou, Houssam (2014). "Determinants of Tunisian Bank Profitability", *The International Journal of Business and Finance Research*, 8(4), ss.121-131.
- Brooks, Chris (2008), *Introductory Econometrics for Finance*, 2.Baskı, Cambridge University Press, Cambridge.

- Capraru, Bogdan - Ilnatov, Iulian (2014), "Banks' Profitability in Selected Central and Eastern European Countries", 21st International Economic Conference , (ss. 587-591). Sibiu, Romania.
- Curak, Marijana, Poposki, Klime- Pepur, Sandra (2012), "Profitability Determinants of the Macedonian Banking Sector in Changing Environment", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*(44), ss.406-416.
- Demirguc-Kunt, Asli - Huizinga, Harry. (2000), "Financial Structure and Bank Profitability", World Bank Working Paper.
- Demirhan, Dilek (2010), "Türkiye'deki Mevduat Bankalarının Finansal Yapıya İlişkin Kararlarının Karlılık Üzerine Etkileri", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(45), ss.157-168.
- Dietrich, Andreas-Wanzenried, Gabrielle (2014), "The Determinants of Commercial Banking Profitability in Low-Middle-, and High-income Countries", *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 54, ss.337-354.
- Djalilov, Khurshid- Piesse, Jenifer (2016), "Determinants of Bank Profitability in Transition Countries: What Matter Most", *Research of International Business and Finance*, 38, ss.69-82.
- Doliente, Jude S (2005), "Determinants of Bank Net Interest Margins in Southeast Asia", *Applied Financial Economics Letters*, ss.53-57.
- Doyran, M. Aysen (2013), "Net Interest Margins and Firm Performance in Developing Countries: Evidence from Argentine Commercial Banks", *Management Research Review*, ss.720-742.
- Entrop, Oliver- Memmel, Christoph.- Ruprecht, Benedickt., - Wilkens , M. (2015), "Determinants of bank interest margins: Impact of maturity transformation", *Journal of Banking&Finance*, ss.1-19.
- Garcia, Maria Teresa Medeiros - Guerreiro, Joao Pedro Silva Martins (2016), "Internal and External Determinants of Banks' Profitability", *Journal of Economic Studies*, 43(1), ss.90-107.
- Gelos, R., Gaston (2006), "Banking Spreads in Latin America, International Monetary Fund", Washington DC: IMF Working Paper, No. 06/44.
- Gökalp, Füsün (2014), "Kriz Öncesi ve Kriz Sonrası Dönemler İtibariyle KatılımBankaları ve Ticari Bankaların Karlılığı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(32), ss.191-201.
- Gounder, Neelesh - Sharma, Parmendra (2012), "Determinants of bank net interest margins in Fiji, a small island developing state", *Applied Financial Economics*, ss.1647-1654.
- Gujarati, Damodar N. (2004), *Basic Econometrics*, McGraw-Hill Education.

- Gunter, Ulrich.- Krenn, Gerald. - Sigmund, Michael. (2013),"Macroeconomic, Market and Bank-Specific Determinants of the Net Interest Margin in Austria",Financial Stability, ss.87-101.
- Gülhan, Ünal - Uzunlar, Evcan (2011), "Bankacılık Sektöründe Karlılığı Etkileyen Faktörler:Türk Bankacılık Sektörüne Yönelik Bir Uygulama", Atatürk Üniversitesi Sosya Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(1), ss.341-368.
- Güngör, Bener (2007),"Türkiye'de faaliyet gösteren yerel ve yabancı bankaların karlılık seviyelerini etkileyen faktörler: panel veri analizi",İktisat İşletme ve Finans, ss.40-63.
- Gunter, Ulrich - Krenn, Gerald - Sigmund, Michael (2013), "Macroeconomic, Market and Bank-Specific Determinants of the Net Interest Margin in Austria", Financial Stability, ss.87-101.
- Ho, Thomas. - Saunders, Anthony (1981),"The Determinants of Bank Interest Margins: Theory and Empirical Evidence",Journal of Financial and Quantitative Analysis, Volume 16, No.4, ss.581-600.
- Hsiao, Cheng (2003),Analysis of Panel Data, Cambridge University Press.
- Hussain, Ijaz (2014),"Banking Industry Concentration and Net Interest Margins in Pakistan",Journal of Business Economics and Management, ss.384-402.
- Jeanneau, Serge (2007),Evolving banking systems in Latin America and the Caribbean: challenges and implications for monetary policy and financial stability, Basel, Switzerland: Banks for International Settlement Papers No.33.
- Jiang, Guorong - Tang, Nancy - Law, Eve - Sze, Angela (2003). "The Profitability of the Banking Sector in Hong Kong". Hong Kong: Hong Kong Monetary Authority Quarterly Bulletin.
- Kaya, Yasemin Türker (2001),Türk Bankacılık Sisteminde Net Faiz Marjının Modellenmesi, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu MSPD Çalışma Raporları.
- Kaya, Yasemin Türker (2002),Türk Bankacılık Sektöründe Karlılığın Belirleyicileri 1997-2000, Ankara: Mali Sektör Politikaları Dairesi Çalışma Raporları: 2002/1.
- Lin, Jane-Raung- Chung, Huimin- Hsieh, Ming-Hsiang- Wu, Soushan (2012). "The Determinants of Interest Margins and Their Effect on Bank Diversification: Evidence from Asian Banks",Journal of Financial Stability, 8, ss.96-106.
- Lopez-Espinosa, German- Moreno, Antonio, - Gracia, Fernando Perez de. (2011),"Banks' Net Interest Margin in the 2000s: A Macro-Accounting International Perspective",Journal of International Money and Finance, ss.1214-1233.
- Maudos, Joaquin- Fernandez de Guevara, Juan. (2004),"Factors explaining the interest margin in the banking sectors of the European Union",Journal of Banking&Finance, ss.2259-2281.

- McShane, R., - Sharpe, G. (1985), "A time series/cross section analysis of the determinants of Australian trading bank loan/deposit interest margins: 1962-1981", *Journal of Banking&Finance*, 9(1), ss.115-136.
- Özdiñer, Begümhan - Özyıldırım, Cenktan (2010), "Türkiye Bankacılık Sektöründe Net Faiz Marjlarının Belirlenmesinde Etkin Faktörler: Türkiye analizi", *İktisat İşletme ve Finans* 25(292), ss. 9-27.
- Staikouras, Christos K.- Wood, Geoffrey E. (2004), The Determinants of European Bank Profitability. *International Business-Economics Research Journal* , 3 (6), ss. 57-68.
- Tan, Yong - Floros, Christos (2012), "Bank Profitability and Inflation:the case of China", *Journal of Economic Studies*, 6(39), ss.675-696.
- Uğur, Ahmet- Erkuş, Hakan (2010), "Determinants of Net Interest Margins of Banks in Turkey", *Journal of Economic and Social Research*, 12(2), ss.101-118.
- Williams, Barry (2007), "Factors Determining Net Interest Margins in Australia: Domestic and Foreign Banks", *Financial Markets, Institutions & Instruments*, 16(3), ss.145-165.
- Wong, Kit Pong (1997), "On the determinants of bank interest margins under credit and interest rate risks", *Journal of Banking & Finance*, 21, ss.251-271.
- Yılmaz, Ayşe Altıok (2013), "Profitability of Banking System: Evidence From Emerging Markets", *WEI International Academic Conference Proceedings*. Antalya.
- Borsa İstanbul, <http://www.borsaistanbul.com/>
- Merkezi Kayıt Kuruluşu, <https://www.mkk.com.tr/>
- TCMB Elektronik Veri Dağıtım Sistemi, <http://evds.tcmb.gov.tr/>
- Türkiye Bankalar Birliği, <http://www.tbb.org.tr>